

COVID-19: Karşılıksız Çek Düzenleme Suçunun İnfazında Yapılan Değişiklikler

Son aylarda tüm Dünya'yı etkisi altına alan Koronavirüs (**Covid-19**) salgınının Türkiye'de de önemli ölçüde etkilerinin görülmeye başlamasıyla, salgının önlenmesi amacıyla birçok tedbir alınmaktadır. Bu kapsamda salgın sebebiyle ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bireyleri korumaya yönelik düzenlemeler getirilmiş, halen de getirilmeye devam edilmektedir. Bu minvalde, 5941 sayılı Çek Kanunu (**Çek Kanunu**) bakımından son derece önemli bazı değişiklikler, TBMM tarafından 25.03.2020 tarihinde kabul edilen "7226 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" (**7226 sayılı Torba Yasa**) ile gündeme gelmiştir. 7226 sayılı Torba Yasa ile Çek Kanunu kapsamında yapılan değişikliklerin, çekin karşılıksız çıkması durumunda söz konusu olacak yaptırımlarda yoğunlaştığını görmekteyiz. Değişikliklerin kapsam ve amacını anlamak amacıyla, şüphesiz ki yerleşik uygulamalar ile karşılaştırmalı bir inceleme yapmak gerekmektedir.

Çek Kanunu Uyarınca, Karşılıksız Çekle İlgili Hüküm ve Yaptırımların Genel Durumu

Çek Kanunu, düzenlenen çeklerin kanuni ibraz süresi içerisinde ibrazında, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi veya kişiler hakkında yaptırımlara da yer vermektedir. Kanun'un öncelikli amacı, çek hamillerini korumak ve kayıt dışı ekonomiyi denetim altına almaktır. Çek Kanunu uyarınca, karşılıksız çeki ilişkin yaptırımlar aşağıdaki şekildedir:

- Hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmedilecektir.
- Hamilin şikâyeti üzerine mahkeme, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmedebilecektir.
- Yargılama devam ederken de mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilebilecektir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi, bu tüzel kişi adına çek keşide edenler ve karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda ayrıca yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında da uygulanacaktır.
- Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade edecek ve kendi adına yeni bir çek hesabı açamayacaktır.
- Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlü olacaktır.

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durum olması sebebiyle belirtmek gerekir ki; her ne kadar çekte vade yok ise de ticari hayatta, ileri tarihli düzenlenen vadeli çekler yaygın şekilde görülmektedir. Gerçek kişi çek sahipleri bakımından sorumluluğun tespiti konusunda herhangi bir ikilem bulunmamaktadır.

Ancak tüzel kişiler bakımından, salt çeki imzalayanın değil, düzenleme tarihine göre karşılığını bankada bulundurmak zorunda olan kişinin cezai sorumluluğunun bulunduğu Yargıtay kararlarına da konu olmuştur. Yani çekin düzenlendiği tarihte şirket yetkilisi olan kişinin, şayet ibraz edilen çekin karşılığı bankada hazır bulundurulmaz ise cezai sorumluluğu gündeme gelebilecektir. Şüphesiz ki tüm bu uygulamaların amacı öncelikle, kötü niyetli kişiler tarafından ticari veya bireysel ilişkiler kapsamında hamillerin zarara uğratılmasını engellemektir. Yine bir diğer amaç, suç teşkil eden bu tür eylemleri yaptırımsız bırakmamaktır.

7226 sayılı Torba Yasa ile Karşılıksız Çek Yaptırımlarına İlişkin Getirilen Değişiklikler

26.03.2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan 7226 sayılı Torba Yasa ile Çek Kanunu’na geçici bir madde eklenmiştir. Bu geçici madde ile 24.03.2020 tarihinden önce işlenen karşılıksız çek suçlarına ilişkin olarak, “karşılıksızdır” işlemine sebebiyet veren kişi lehine düzenlemeler getirilmiştir. Karşılıksız çek suçlarında, Yargıtay tarafından suçun işlendiği tarih olarak “karşılıksızdır” işleminin yapıldığı tarih esas alınmaktadır. Yani bu tarihten önce “karşılıksızdır” işlemi yapılan çekler için geçici maddeye göre ödeme planı yapılması halinde adli para cezası veya hapis cezasına hükmedilemeyecektir. Aynı şekilde belirtilen tarihten önce “karşılıksızdır” işlemi yapılan çekler bakımından, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına da hükmedilemeyecektir. Çek Kanunu uyarınca son derece mühim olan yaptırımları, bir nevi etkisiz hale getirmiş olan bu değişiklik hakkındaki ayrıntılar aşağıdaki şekildedir:

- Bu geçici maddeye göre; 24.03.2020 tarihine kadar işlenen karşılıksız çek suçundan dolayı mahkûm olanların cezalarının infazı, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla durdurulacaktır.
- Geçici maddeye göre hükümlü, tahliye tarihinden itibaren en geç üç ay içinde çek bedelinin ödenmeyen kısmının onda birini alacaklıya ödemek zorundadır olacaktır.
- Kalan kısmını üç aylık sürenin bitiminden itibaren ikişer ay arayla on beş eşit taksitle ödemesi durumunda mahkemece, ceza mahkûmiyetinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilecektir.
- İnfazın durdurulduğu tarihten itibaren en geç üç ay içinde çek bedelinin ödenmeyen kısmının onda birinin ödenmediği takdirde alacaklının şikâyeti üzerine mahkemece hükmün infazının devamına karar verilecektir.
- Hükümlü taksitlerden birini süresi içinde ilk defa ödemediği takdirde ödemediği bu taksit, sürenin sonuna bir taksit olarak eklenecektir. Kalan taksitlerden birini daha ödemediği takdirde ise alacaklının şikâyeti üzerine mahkemece, hükmün infazının devamına karar verilecektir.
- Hükmün infazının durdurulduğu hallerde, ceza zamanaşımı işlemeyecektir.

- Bu geçici madde uyarınca infazı durdurulan kişi hakkında, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda öngörülmüş, kişi hakkında kısıtlamalar içeren adli kontrol tedbirlerine karar verilebilecektir.

Görülebileceği üzere; karşılıksız çek keşide etme suçundan dolayı hükmedilmiş adli para cezasının ödenmemesi sonucunda hapis cezasına çarptırılan kişilere yönelik düzenleme, 24.03.2020 tarihine kadar işlenen suçları kapsamaktadır. Bu tarihten sonra işlenen karşılıksız çek keşide etme suçları düzenleme kapsamında yer almamaktadır.

İnfazın durdurulmasına ilişkin bu hükümler, her bir mahkûmiyet bakımından ayrı ayrı göz önünde bulundurulacaktır. Söz konusu geçici madde ile getirilen bu düzenlemenin yetersiz kaldığı noktalardan biri; hâlihazırda görülmekte olan karşılıksız çek yargılamalarının durumudur. Yargılama süreçlerinin etkilenip etkilenmeyeceği ve bu itibarla; yargılamanın devam edip etmeyeceği, devam edecek ise ne şekilde devam edeceği konusu açıklanmamıştır. Bu hususta her ne kadar açık bir düzenleme olmasa da, süreçlerin etkilenmeyeceğine dair bir değerlendirme yerinde olacaktır. Yargılama sonucunda sanık hakkında cezaya hükmedilmesi halinde ise, bu cezanın kesinleşerek infaz aşamasına gelmesi durumunda 7226 sayılı Torba Yasa Geçici Madde 5 hükmünün uygulama alanı bulması beklenebilecektir.

Yine 24.03.2020 tarihinden önce düzenlenmiş olmakla birlikte henüz şikâyetle konu edilmeyen karşılıksız çekler bakımından ne şekilde bir uygulamanın söz konusu olacağı da açıkça düzenlenmiş değildir. Ancak Geçici Madde 5 hükmü incelendiğinde, şikâyet tarihine ilişkin olarak bir ayırım yapılmadığı, belirleyici unsur olarak suçun işlendiği tarihin esas alındığı görülmektedir. Dolayısıyla ilgili hükmün yorumundan, 24.03.2020 tarihinden önce düzenlenmiş olmakla birlikte henüz şikâyetle konu edilmeyen karşılıksız çeklerin de kapsama alındığı sonucu çıkarılabilmektedir.

Ayrıca, 7226 sayılı Torba Yasa kapsamındaki infaza ilişkin bu düzenlemelerden her bir suç için ancak bir kez yararlanılabileceğini de belirtmekte yarar var.

Yetkili Mahkeme ve İtiraz Usulü

Karşılıksız çek keşide etmek suçunu işleyen kişilerin, geçici madde ile tahliye edilmesi sonrasında düzenlemede belirtilen ödeme şartlarına uymaması halinde, cezanın infazına devam edilmesi yönünde kararı vermeye yetkili mahkeme; kişi hakkında mahkûmiyet hükmünü veren ilgili icra ceza mahkemesi olacaktır.

Ayrıca verilecek kararlara karşı itiraz kanun yoluna da gidilebilecektir. Bu yönde yapılacak itirazın incelenmesinde, İcra ve İflas Kanunu'nca belirlenen itiraz usulü uygulanacaktır. Mahkemece verilecek karara karşı yapılacak olan itiraz başvurularında; aynı yerdeki numara olarak kendisini izleyen icra ceza mahkemesi, icra ceza mahkemesinin başka dairesinin bulunmaması halinde ise asliye ceza mahkemesi yetkili ve görevli olacaktır.

Sonuç

Covid-19 salgını sebebiyle, ekonomik anlamda bireysel ve toplumsal olarak ciddi sorunlar yaşandığı açıktır. Birçok işletme, alınan önlemlerden dolayı ilk günden itibaren ekonomik anlamda son derece olumsuz etkilenmiş ve hatta faaliyetlerine ara vermiştir.

Bu kapsamda bakıldığında; çeki düzenleyen kişilerin, karşılıksız çek düzenleme suçu kastı olmaksızın, işbu olağanüstü salgın hastalık durumu sebebiyle çek karşılığını ödeme güçlüğüne düşebileceği açıktır. Zira ticari hayat realitesine baktığımızda, vadeli olacak şekilde ileri tarihe çek düzenlenmesi son derece sık rastlanan bir durumdur.

Bu minvalde; hiçbir kötü niyet barındırmaksızın, Covid-19 salgınına karşı alınması zorunlu önlemler sebebiyle, irade dışı olarak çek karşılığını ödeme güçlüğüne düşen gerçek ve tüzel kişileri korumak ilk bakışta yerinde bir düzenleme olarak görünmektedir.

Ancak ilgili bu düzenlemede yer alan bazı hususlar suistimal edilmeye açıktır. İlgili hükmün, herhangi bir değerlendirmeden geçmeksizin herkes hakkında uygulanıyor olması bazı soru işaretlerine yol açmaktadır. Nihayetinde, işletmenin gerçekten ödeme güçlüğüne düşmemiş olması halinde, bu maddeyi kendi yararına haksız olarak kullanması da mümkündür. Bu konu özellikle banka kredi başvurularında gündeme gelebilecek niteliktedir. Düzenlemeler uyarınca karşılıksız çek suçundan mahkûm olmuş bir kişinin kredi işlemlerinin yapılması hakkında bir engel yoktur. Ancak, hayatın olağan akışını düşündüğümüzde, güvenmediği durumda işlem yapmama yetkisi olan bankalar, muhtemelen bu kişilerin kredi işlemlerini yapmaktan kaçınacaklardır.

Öte yandan, salgın hastalığa karşı alınan önlemlerden bağımsız olarak, çeki karşılıksız bırakma eylemini kötü niyetli olarak gerçekleştiren kişilere karşı, çek hamilini koruyacak önlemlerin yetersiz kaldığı söylenebilecektir. 7226 sayılı Torba Yasa ile Çek Kanunu'na eklenen geçici maddenin uygulama bulmayacağı istisnalar getirilerek, kötü niyetli kişilere karşı çek hamilini korumak bu kapsamda alternatif bir yol olarak akıllara gelmektedir. Zira Çek Kanunu'nun en temel amaçlarından birinin, karşılıksız çek düzenlenmesine karşı hamili korumak olduğu unutulmamalıdır. Bu pencereden bakıldığında, Çek Kanunu'na eklenen geçici maddenin yetersiz kaldığı ve ihtiyaca tam olarak cevap vermediği görülmektedir.

Saygılarımızla,

Gökçe Avukatlık Ortaklığı

Bu not, 17 Nisan 2020 tarihine kadar söz konusu olan gelişmeler ışığında, konu hakkında genel bir bilgilendirme yapmak amacıyla hazırlanmış olup somut olaylar özelinde bir değerlendirme içermemektedir. Bu not vergisel konularda bir görüş içermez. Bu notta yer alan bilgiler her durum için özel koşullara bağlı olarak farklılık gösterebilir ve Gökçe Avukatlık Ortaklığı bu durumlardan sorumlu tutulamaz.